

Arsti erialasene vastutuskindlustus
II. Arsti erialase vastutuskindlustuse lepingu objekt
Ingeri Luik – HETA Pärnu advokaadibüroo, TÕ õigusteaduskond

arsti vastutus, erialane vastutuskindlustus, vastutuskindlustuse lepingu objekt

Eelmises Eesti arsti numbris ilmus selle artikli esimene osa, kus oli vaatluse all arsti kriminaal-, tsiviil- ja distsiplinaarvastutus seoses arsti erialase vastutuskindlustuse lepinguga, kindlustuslepingu alusel kahju hüvitamiseks vajalikud eeltingimused ning hüvitatava kahju liigid. Artikli II osas on käsitletud kindlustusandja poolt kindlustuslepingu alusel hüvitatava kahju ulatust ning analüüsitud õigusabikulutuste hüvitamist kindlustuslepingu alusel.

4. Hüvitatava kahju ulatus

Kindlustusandjad ei hüvita kindlustuslepingu alusel hüvitatavat kahju alati kogu ulatuses. Esiteks on kindlustuslepingutes tavaliselt ette nähtud kindlustusvõtja või kindlustatud isiku omavastutus (1). Omavastutus on kindlustuslepingus fikseeritud summa, mis kindlustusjuhtumi saabumisel jääb kindlustusvõtja enda kanda (Ergo Kindlustuse AS tsiviilvastutuskindlustuse tingimuste T400·2002 punkt 10.1 ja üldtingimuste punkt 1.10). Omavastutuse suurus võib lepingus olla kindlaks määratud kindla summana (näiteks 5000 krooni) või protsendina hüvitamisele kuuluvast summast (näiteks 10% hüvitamisele kuuluvast summast). Lepingus kindlaks määratud omavastutus on tavaliselt omavastutuse suurus ühe kahjujuhtumi kohta.

Kui omavastutuse suurus on lepingus fikseeritud kindla summana (näiteks 5000 krooni) ja tekitatud kahju on niisama suur (ka 5000 krooni), siis kindlustusandjal ei teki kindlustuslepingu alusel kahju hüvitamise kohustust. Sellisel juhul tuleb kahju kogu ulatuses hüvitada kindlustusvõtjal. Kui omavastutuse suurus on määratud protsendina hüvitamisele kuuluvast summast, siis oleks toodud näites kindlustusvõtja kohustatud hüvitama 5000 kroonist 10%, s.o 500 krooni. Ülejäänud osa hüvitamisele kuuluvast summast jääks kindlustusandja kanda.

Teiseks on kindlustuslepingus alati kindlaks määratud kindlustussumma. Vastavalt võlaõigusseaduse (lühendatult VÕS) § 426 lõikele 1 peab kindlustusandja kahjukindlustuse puhul kindlustusjuhtumi toimumisel tekkinud kahju hüvitama üksnes kokkulepitud rahasumma ulatuses, mis on kindlustusandjapoolseks maksimaalseks väljamaksusummaks (kindlustussumma). Seega väljendab kindlustussumma kahju hüvitamise piirmäära (2).

Eristatakse kõikide nõuete hüvitamise piirmäära ja üksiknõuete hüvitamise piirmäära. Kõikide nõuete hüvitamise piirmäär on rahasumma, mis on kõigi väljamakstavate kindlustushüvitiste ja õiguskaitsekulude ülempiiriks. Üksiknõuete hüvitamise piirmäär on rahasumma, mis on väljamakstava kindlustushüvitise ja õiguskaitsekulude ülempiiriks ühest sündmusest tulenevate kahjujuhtumite suhtes. Kindlustuslepingus ei pea kindlaks määrama üksiknõuete hüvitamise piirmäära, seda võib teha poolte soovi korral.

Näiteks kui vastutuskindlustuse lepingus on kõikide nõuete hüvitamise piirmääraks 500 000 krooni, üksikjuhtumi hüvitamise piirmääraks 50 000 krooni ja omavastutuse suuruseks ühe kindlustusjuhtumi kohta 5000 krooni, siis kindlustatud isiku pooltel kahju tekitamisel kolmandale isikule 200 000 krooni ulatuses hüvitab kindlustusandja sellest 50 000 krooni ning kahju tekitajale jääb sellisel juhul kahju hüvitamise kohustus 150 000 krooni ulatuses. Kui üksikjuhtumi hüvitamise piirmäära lepingus fikseeritud ei oleks, siis tuleks toodud näite puhul kahju tekitajal endal maksta kahju hüvitist 5000 krooni ulatuses ja ülejäänud osas, s.o 195 000 krooni ulatuses, hüvitaks kahju kindlustusandja.

Sõlmitava arsti erialase vastutuskindlustuse lepingu iseloomust ja eesmärgist sõltub see, kas konkreetsel juhul on otstarbekas kokku leppida üksiknõuete hüvitamise piirmääras või mitte. Näiteks Eesti Arstide Liidu ja ERGO Kindlustuse ASi vahel sõlmitud tsiviilvastutuskindlustuse lepingus oli üksiknõuete hüvitamise piirmäära kohaldamine vajalik. Kuna nimetatud lepingu alusel oli kindlustatud umbes 900 arsti, siis oleks teiste kindlustatute suhtes ebaõiglane, kui ühe arsti poolt tekitatud kahju hüvitamisele kuluks kogu kindlustussumma (3). Et kindlustuslepingu alusel oleks ühe kindlustusperioodi jooksul võimalik hüvitada mitme kindlustusjuhtumi toimumise tagajärjel tekkinud kahju, ongi lepingus kokku lepitud ka üksiknõuete hüvitamise piirmääras.

Arstil, kes töötab üksinda või väikese töökollektiiviga, on ilmselt mõistlikum sõlmida vastutuskindlustuse leping ilma üksiknõuete hüvitamise piirmäära kindlaks määramata. Kuna tõenäosus, et üks arst tekitab kindlustusperioodi jooksul korduvalt kahju, on väike, siis on otstarbekam sõlmida leping nii, et ühest kahjujuhtumi toimumisest tekkinud kahju hüvitaks võimalikult suures ulatuses kindlustusandja.

5. Kulutused õigusabile

Vastavalt VÕS §-le 510 lasub vastutuskindlustuse lepingus kindlustusandjal ka õigusabikulude kandmise kohustus. Õigusabikulude hüvitamise detailsem regulatsioon on

sätestatud VÕS §-s 511. Nii VÕS § 510 kui § 511 on dispositiivse iseloomuga normid, mille suhtes ei ole seadusandja kehtestanud lepinguvabaduse piiranguid. Poolte vastava soovi korral võib seega vastutuskindlustuse lepingu sõlmida ka kindlustusandjapoolse õigusabikulude kandmise kohustuseta või seda kohustust teatud ulatuseni piirates.

Kui kindlustuslepingus ei ole täpselt kirjas, millised kulud ja millises ulatuses ning milliste tingimuste täitmisel vastutuskindlustuse lepingu alusel hüvitatakse, siis tuleb selles osas lähtuda seadusest (VÕS § 510 ja 511).

Tavaliselt on siiski kindlustusandja kindlustuslepingutes õigusabikulude kandmise osas sätestanud eraldi tingimused. ERGO Kindlustuse ASi tingimustes T400·2002 sisaldub punkt 11, milles on käsitletud õiguskaitsekulude kandmisega seonduvat. Vastavalt punktile 11.1 käsitab kindlustusandja õiguskaitsekuludena kulutusi õigusabile, ekspertiisile ja kohtupidamisele. Seega on kindlustuslepingu tüüptingimustes konkretiseeritud, millised kulutused kuuluvad kindlustuslepingu alusel hüvitamisele. Nimetatud punkti alusel hüvitatakse ilmselt nii kohtuväliselt kindlustatud isiku huvide kaitseks tehtud kulud kui ka kohtumenetluses tekkinud kulud.

AS If Eesti Kindlustuse üldtingimustes sisaldub samuti punkt õigusabikulude kandmise kohta. Üldtingimuste punkti 2.5.6 alusel, kui kindlustusjuhtumi suhtes tekib kohtulik vaidlus kindlustatu ja kannatanu või tema õigusjärglase vahel, kannab kindlustusandja kohtuliku vaidlusega kaasnevad kulutused. Üldtingimustest ei selgu üheselt, kas kindlustatud isiku huvide kaitseks kohtuväliselt tehtud kulud on kindlustuslepingu objektiks või mitte.

Kindlustuslepingus ei pea kokku leppima hüvitatavate õigusabikulude summa osas. Kui kindlustuslepingus puudub säte selle kohta, millises ulatuses kindlustusandjal õigusabikulude kandmise kohustus lasub, siis tuleb lähtuda VÕS § 511 lõikest 1 ja 2. Kui kindlustusvõtja vastu on esitatud nõue, siis vastavalt VÕS § 511 lõikele 1 katab kindlustus kindlustusvõtja kulud õigusabile ulatuses, milles kindlustusvõtja võis selliseid kulusid pidada vajalikuks oma õiguste kaitseks kohtus ja kohtuväliselt, isegi juhul kui esitatud nõue osutub alusetuks (2).

Reeglina on siiski kindlustuslepingus fikseeritud summa, mille ulatuses kindlustusandja õigusabikulud hüvitab. Ka õigusabikulude osas lepib kindlustuslepingus tavaliselt kokku omavastutuse määras. Omavastutuse määr võib esineda nii kindla summana kui ka protsendina ühe kindlustusjuhtumi toimumise tõttu tekkinud õigusabikuludest. Nii

ERGO Kindlustuse ASi (tingimuste T400-2002 punkt 11.3) kui ASi If Eesti Kindlustus (üldtingimuste punkt 2.5.6) tüüptingimustes on kindlustatud isiku poolt õigusabile tehtavate kulude kontrollimiseks ette nähtud tingimus, et hüvitatakse ainult kindlustusandjaga eelneval nõusolekul või kooskõlastusel tehtud kulud (1, 4).

Seega on kindlustusandjal kohustus hüvitada kulud õigusabile üksnes ulatuses, mis on kokku lepitud kindlustuslepingus ning mis on tehtud kindlustusandja eelneval nõusolekul. Selles osas on seaduses sätestatud siiski üks erand. VÕS § 511 lõikest 3 tulenevalt, kui kindlustussumma on kindlustuslepingus kokku lepitud, peab kindlustusandja hüvitama kulud, mis kanti seoses kohtuvaidlusega, mille pidamist kindlustusandja kindlustusvõtjalt nõudis või talle soovitas, samuti § 511 lõikes 2 nimetatud kulud kaitsesele isegi siis, kui need koos muu hüvitisega ületavad kindlustussumma.

Kui kindlustuslepingus puudub vastav välistus, siis VÕS § 511 lõike 2 alusel katab kindlustusandja ka kriminaal- ja halduskohtumenetluses kindlustusvõtja huvide kaitseks kantud kulud, kui menetluses tuvastatavad asjaolud võivad saada aluseks kindlustusvõtja tsiviilõiguslikule vastutusele kahjustatud isiku ees (2). Kuna kindlustusvõtja vastu nõude esitamine või tema suhtes algatatud kriminaal- või halduskohtumenetluses tuvastatavad asjaolud võivad kindlustusvõtja tsiviilvastutuse tekkimise kaudu saada kindlustusandja hüvitamiskohustuse tekkimise aluseks, siis peaks kindlustusandja huvitatud olema kindlustusvõtja huvide tõhusast kaitsest.

Vastavalt ERGO Kindlustuse ASi tingimuste T400-2002 punktile 11.3 hüvitab kindlustusandja õiguskaitsekulud juhul, kui see on vajalik kindlustusvõtja tsiviilvastutuse puudumise tõendamiseks. Punkti 11.3 alusel ei ole välistatud kriminaal- ja halduskohtumenetluses kindlustusvõtja huvides kantud kulude hüvitamine, sest tsiviilvastutuse puudumise tõendamise vajadus võib tekkida ka kriminaal- ja halduskohtumenetluses (1).

AS If Eesti Kindlustuse üldtingimuste punktist 2.5.6 tulenevalt, kui kindlustusjuhtumi suhtes tekib kohtulik vaidlus kindlustatu ja kannatanu või tema õigusjärglase vahel, kannab kindlustusandja kohtuliku vaidlusega kaasnevad kulud. Nimetatud punkti alusel on ilmselt võimalik nõuda üksnes tsiviilkohtumenetluses tehtud kulusid (4).

Kokkuvõte

Kuna ühiskonna ootused meditsiini suhtes on kõrged, on arsti vastu nõuete esitamine küllaltki tõenäoline. Tervishoiuteenuse osutamine on peaaegu alati seotud inimese elu ja tervise kahjustumise ohuga ning seetõttu võib arsti vea tagajärjel tekkiv kahju olla väga suur. Kuna õigusabi on kallis, võib arsti huvide kaitse takerduda finantsvahendite nappusesse. Et kaitsta ennast nii põhjendamatute kui ka põhjendatud nõuete vastu tõhusalt, on otstarbekas sõlmida vastutuskindlustuse leping (mille alusel on kindlustusandjal ka õigusabikulude kandmise kohustus). Kuigi teatud osa õigusabikuludest ja tekitatud kahjust jääb alati kindlustusvõtja enda kanda (omavastutus), aitab kindlustusandja kas või osaline kahju ja kantud kulutuste hüvitamine kaasa kindlustusvõtja majanduslikule stabiilsusele ning huvide kaitsele.

Kindlustuslepingut sõlmides tuleks kindlustuslepingut sõlmida soovival isikul kindlustusandja poolt vastava vastutuskindlustuse lepingu liigi kohta väljatöötatud tingimustega põhjalikult tutvuda. Kindlustusvõtja huvides on, et talle endale oleks täpselt selge, mis on tema ja kindlustusandja vahel sõlmitud erialase vastutuskindlustuse lepingu objektiks ehk mida täpselt on vastava kindlustuslepinguga kindlustatud. Enne lepingu sõlmimist konkreetse kindlustusandjaga tasuks tutvuda ka teiste arsti erialase vastutuskindlustuse lepingu sõlmimise võimalust pakkuvate kindlustusandjate poolt välja töötatud kindlustuslepingu tingimustega. Erinevad kindlustusandjad sõlmivad arsti erialase vastutuskindlustuse lepinguid erinevatel tingimustel ning konkreetne arst peaks lähtudes oma vajadustest ning soovidest valima endale sobiva kindlustusandja.

Kirjandus

1. ERGO Kindlustuse Aktsiaseltsi erialase tsiviilvastutuskindlustuse tingimused T400-2002. <http://www.ergo-kindlustus.ee/pages/ERGOpe000415>.
2. Võlaõigusseadus. 26. september 2001. – RT I 2001, 81, 487; 2002, 60, 374.
3. Eesti Arstide Liidu kindlustatud liikmete nimekiri. Eesti Arst 2003;81;128–131.
4. AS If Eesti Kindlustuse tsiviilvastutuskindlustuse üldtingimused (TV 981). http://www.if.ee/et/ariklient/index.asp?cv_section=/9036/4993.

Summary

The liability insurance of doctors.

The paper concentrates on one of the main aspects of liability insurance – the object of the liability insurance contract. Criminal, civil and disciplinary liability may follow an unlawful act of the doctor. The object of the liability insurance contract in the general sense is civil liability, which mostly means the obligation to compensate for the damages caused by an unlawful act. Under the law, the doctor is responsible for the damages caused only if his or her acts were wrongful. If the damages were caused intentionally, the insurer of the insurance liability has no obligation to compensate for them. Compensation can be paid if damages were caused because of negligence or serious negligence. Also the character of the obligations which were not met properly is important – usually the insurers compensate for the damages caused by the undue fulfillment of the obligations stipulated by the law. Generally, the insurers do not insure the liability, related to the obligations set by the contract between the doctor and the patient, besides the law. The law does not specify what kind of damages can be compensated, however, the compilers of the law have the power to stipulate themselves if all kinds of damages can be compensated or not. In most cases, direct patrimonial damage is compensated; loss of income can be compensated if the insurer and the policyholder so. Non-patrimonial damages cannot be insured at present. The legal costs of dispute between the doctor and the patient can also be insured.